

Чуйко Олег Дмитрович

Кандидат мистецтвознавства, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ГАЛИЦЬКО-НІМЕЦЬКІ КУЛЬТУРНІ ЗВ'ЯЗКИ XII–XIII СТОЛІТЬ

Якщо про інтенсивність зовнішньополітичних зв'язків Галицької Русі з Польщею та Угорщиною в XII–XIII ст. неодноразово свідчить Іпатіївський літопис та інші джерела, то значно менше історичних відомостей вказують на контакти з німецькими землями. Зрозуміло, що найбільш жваві русько-німецькі відносини склалися в придунайських областях Німеччини на основі торгівлі.

Ремісничі вироби із Західної Європи, де були зосереджені центри художньої промисловості, переправляли водним шляхом в Південну Німеччину, у верхів'я Дунаю (маршрут їх пролягав по Рейну, через ріки Маас, Майн і Некка). Значну роль в торговельних зв'язках Східної і Західної Європи відіграло місто Регенсбург, де в XII ст. існувала корпорація купців, які торгували з Руссю через Дунай і Чехію.

Джерела дозволяють зробити певні висновки, насамперед стосовно економічних зв'язків (згадки про руських купців і про торгівлю з Руссю містяться в грамотах кінця XII ст. штірійського та австрійського герцогів) [6, с. 171]. Слід зазначити, що в давньому Галичі існували Німецькі ворота, які позначали важливий напрям галицької міжнародної торгівлі [3, с. 393]. Крім того, про активні торговельні зв'язки Галицько-Волинської Русі з німецькими землями свідчать численні археологічні знахідки [2].

Про безпосередні контакти князя Романа з королем Філіпом Швабським та його союзниками вказують відвідування галицьким правителем Ерфурта. У синодику монастиря святого Петра, розташованого у тюрінгському місті Ерфурті, є згадка про “короля Русі” Романа, котрий зробив щедрий внесок на користь цієї обителі, і за що був занесений до списку осіб, яких щорічно поминали під час заупокійної служби в день їхньої смерті: “Тринадцяті календи липня. Роман, король Русі, він дав нам тридцять марок” [5, с. 132]. Пожертву Романа пояснювали необхідністю підтримки торговельних зв'язків Південно-Західної Русі зі Східною Німеччиною а церковний історик Микола Чубатий оцінював вчинок Романа як вияв симпатій до католицької церкви [7, с. 9].

Князівські пожертви іноземним монастирям простежуються також в історії Галицько-Волинської Русі. У папських буллах від 1216 та 1218 років серед прибутків угорського монастиря святого Дмитра на Саві (Савасендемер) у Сремській Мітровиці є згадки про надання йому якимись “руськими королями з Галичини” (Rusorum Regibus apud Galizam) щорічного доходу у вигляді 13 кантар воску (що становило близько 700 кг) [4, с. 121]. Імена цих князів у джерелах перекинуті внаслідок перекладу початкового тексту з грецької на латинську мову. Вони подані як Василько (Basilic), Іван (Johann) та Володимир (Bladomero чи Vlademero).

Тож питання про ідентифікацію імен добродійців залишається досить дискусійним. Когорта зарубіжних вчених (Н. Баумгартен, В. Владарський, Х. Граля, Д. Домбровський, В. Ісенбург), а також дехто з українських істориків (Л. Войтович, І. Шараневич і навіть М. Грушевський) вважали, що йдеться про трьох князів, два із яких – сини останнього галицького князя з династії Ростиславичів Володимира Ярославича – Василька та Івана-Володимира [1, с. 454]. На думку О. Майорова, згаданий вчинок належить до більш раннього часу. У ній, ймовірно, мова про теребовлянського князя Василька Ростиславича, його сина Івана Васильовича та племінника Володимирка Володаревича [5, с. 135].

Аналіз письмових документів, архітектурних пам'яток і предметів матеріальної культури, виявлених під час археологічних розкопок, дають підстави стверджувати про існування активних культурних зв'язків Галицької Русі з німецькими землями. Є переконливі докази контактування галицьких княжих родин з німецькими монастирями; ознаки романського стилю, типові для німецької середньовічної архітектури, помітні на архітектурних об'єктах

давнього Галича; групи творів декоративно-прикладного мистецтва (бронзові таці, посудини-водолії, кістяні різьблені пластинки), які походять з відомих на той час німецьких ремісничих майстерень, свідчать про налагоджені русько-німецькі торговельні контакти, де фігурували ріка Дунай та німецьке місто Регенсбург.

Список використаних джерел:

1. Грушевський М.С. Історія України-Руси / М.С. Грушевський. – К.: Наукова думка, 1992. – Т. II. – 634 с.
2. Даркевич В.П. Произведения западного художественного ремесла в Восточной Европе X–XIV веков / В.П. Даркевич // Археология СССР. Свод археологических источников. Вып. Е.–1–57. – М.: Наука, 1966. – 112 с.
3. Літопис Руський / За Іпатським списком переклав Леонід Махновець. – К.: Дніпро, 1990. – 591 с.
4. Майоров А.В. Русь, Византия и Западная Европа: Из истории внешнеполитических и культурных связей XII–XIII вв. / А.В. Майоров. – СПб.: “Дмитрий Буланин”, 2011. – 800 с., ил.
5. Майоров О. Галицько-Волинський князь Роман Мстиславич. Володар, воїн, дипломат. У 2 Т. / О. Майоров. – Біла Церква: Вид. О.В. Писонківський, 2011. – Т. 1. – 315 с.
6. Пашуто В.Т. Очерки на истории Галицко-Волинской Руси / В.Т. Пашуто. – М.: Изд-во АН СССР, 1950. – 330 с.
7. Чубатий М. Західна Україна і Рим у XIII столітті у своїх змаганнях до церковної унії / М. Чубатий // ЗНТШ. – Львів, 1917. – Т. 123–124. – С. 1–72.